

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย” มุ่งที่จะศึกษาถึงลักษณะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการเมืองระดับท้องถิ่นตำบลแม่สลองนอก ตั้งแต่พ.ศ.2540-2552 หรือไม่ อย่างไร โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 การดำเนินการวิจัย

3.2 ประชากรและวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 วิธีการจัดเก็บข้อมูลในเบื้องต้น

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.6 การตรวจสอบข้อมูล

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้วางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของตำบลแม่สลองนอก
2. สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง
3. เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา
4. ศึกษาข้อมูลเชิงลึกโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
5. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
6. จัดทำรูปเล่มและนำเสนอรายงาน

3.2 ประชากรและวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับตัวอย่างกลุ่มประชากรในการศึกษานี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่ข้าราชการประจำที่ปฏิบัติงานในเขตตำบลกลุ่มหนึ่ง นักการเมืองท้องถิ่นกลุ่มหนึ่ง และตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆในพื้นที่กลุ่มหนึ่ง รวมเป็น 3 กลุ่ม ทั้งนี้ก็เพราะว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ข้าราชการประจำที่ปฏิบัติงานในเขตตำบลแม่สองนอก คือกลไกของรัฐที่อยู่อย่างถาวร ซึ่งสามารถเห็นความสัมพันธ์ในกลุ่มชนชั้นนำและระหว่างชนชั้นนำกับประชาชนอย่างใกล้ชิด อีกทั้งเปรียบเสมือนกับคนภายนอกที่มองชุมชน ซึ่งจะให้ภาพของชุมชนที่เป็นกลางไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนนักการเมืองท้องถิ่นคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจในกิจกรรมและนโยบายต่างๆของชุมชน และตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆในพื้นที่คือ ผู้ที่สามารถให้ภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชนชั้นนำในทางการเมือง (Governing Elite) และเป็นผู้ที่เคยมีส่วนได้ส่วนเสียกับการแข่งขันทางการเมืองภายในชุมชน โดยชื่อบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ที่ปรากฏในการศึกษานี้ โดยเฉพาะชื่อภายนอกตารางจะเป็นนามสมมุติทั้งหมดเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบอันจะเกิดขึ้นแก่ตัวบุคคลที่ถูกกล่าวหาและถูกอ้างอิง ทำให้สัมภาษณ์

ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรในการศึกษา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบความไม่น่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ประเภทการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามวิจารณญาณของผู้ศึกษา โดยผู้ศึกษาจะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการศึกษาหรือประเด็นคำถามจากเครื่องมือที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเป็นสำคัญ (จุมพล หนีพานิช, 2550: 233) ซึ่งประกอบด้วย

-เจ้าหน้าที่ข้าราชการประจำที่ปฏิบัติงานในเขตตำบลแม่สองนอก โดยพิจารณาจากระยะเวลาในการปฏิบัติงานในพื้นที่เป็นหลัก รวมไม่เกิน 5 คนเช่น ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบาย ข้าราชการครู เป็นต้น

-นักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วยสองส่วนคือนักการเมืองที่อยู่ในตำแหน่งหรือเคยอยู่ในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สองนอกและข้าราชการการเมืองส่วนภูมิภาคที่อยู่ในตำแหน่งหรือเคยอยู่ในตำแหน่งกำนันและสารวัตรกำนันโดยพิจารณาเลือกบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหรือเคยอยู่ในตำแหน่งและเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างน้อยที่สุดชาติพันธุ์ละ 1 คน (ซึ่งอาจมีการเพิ่มสัดส่วนตามจำนวนประชากรของแต่ละชาติพันธุ์) รวมไม่เกิน 25

คน

-ตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆในพื้นที่ โดยพิจารณาเลือกจาก

1. บุคคลที่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
2. บุคคลที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน มีความรู้ดีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน
3. บุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มต่างๆในชุมชนเช่น กลุ่มธุรกิจผู้ประกอบการใบชา กลุ่มเกษตรกร ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ผู้นำทางศาสนาอิสลาม คริสต์ พุทธ ผู้นำอาวุโสของชุมชน หัวหน้าเครือข่าย เป็นต้น รวมไม่เกิน 10 คน

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสามารถแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 แนวทางคือ

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary) ที่ปรากฏอยู่แล้ว ทั้งในรูปของบทความทางวิชาการ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์และข้อมูลออนไลน์ จากนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทย ในเบื้องต้นได้สำรวจฐานคติ วิธีวิเคราะห์ ข้อโต้แย้งและข้อสรุปของแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ ชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจชุมชน จากนั้นจึงสำรวจงานวิจัยที่มีการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจชุมชนในประเทศไทยระหว่างพ.ศ.2510-2552 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ และยังสำรวจเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนั้นแล้วยังศึกษาข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก เกี่ยวกับแผนพัฒนาตำบล รายงานการประชุม งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำมาเปรียบเทียบและประกอบการวิเคราะห์ถึงพลวัตของโครงสร้างอำนาจชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) คือการสัมภาษณ์ที่มีส่วนหนึ่งที่กำหนดคำตอบแบบปลายปิดไว้และอีกส่วนหนึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีกรอบคำถามแต่ไม่มีการกำหนดคำตอบไว้แน่นอนตายตัว ซึ่งคำถามที่ใช้อาจมีการเปลี่ยนแปลงและยืดหยุ่นได้ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

หลัก (Key Informant) จากกรอบประเด็นคำถามที่ผู้ศึกษาได้กำหนดขึ้น ตลอดจนการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) โดยผู้ศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนาหรืองานประเพณีสำคัญของชุมชนเช่น ประเพณีโล้ชิงช้าของชาติพันธุ์อาข่า ประเพณีตรุษจีน วันไหว้พระจันทร์ วันสารทจีน ประเพณีเขาจะเวของชาติพันธุ์ลาหู่ และงานมหัศจรรย์ชากระบาน อาหารชนเผ่า คอยแม่สลอง เป็นต้น พร้อมทั้งพูดคุยสนทนาอย่างไม่เป็นทางการควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) เพื่อจัดเก็บข้อมูลด้านกายภาพของชุมชนและสังเกตความสัมพันธ์เชิงอำนาจในกลุ่มชนชั้นนำ และระหว่างชนชั้นนำกับประชาชนเช่น การประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบล การทำประชาคม เป็นต้น

3.4 วิธีการจัดเก็บข้อมูลในเบื้องต้น

ดังที่ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรหรือผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็นสามกลุ่มย่อย ฉะนั้นเพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความต่อเนื่องของการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจึงวางแผนการเก็บข้อมูลตามลำดับของกลุ่มประชากรโดยใช้เครื่องมือในการสัมภาษณ์ชุดเดียวกัน แต่จะแตกต่างกันไปตามบริบทหรือภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนี้ผู้ศึกษาจัดทำแผนการจัดเก็บข้อมูลออกเป็น 6 ครั้ง (ครั้งละ 1 อาทิตย์) กล่าวคือ

ครั้งที่ 1 ทำการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่เช่น โครงสร้างทางการเมือง โครงสร้างเศรษฐกิจ โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่

ครั้งที่ 2 ทำการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่/ข้าราชการประจำที่ปฏิบัติงานในเขตตำบลแม่สลองนอก

ครั้งที่ 3 ทำการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วยสองส่วนคือ นักการเมืองที่อยู่ในตำแหน่งหรือเคยอยู่ในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอกและข้าราชการการเมืองส่วนภูมิภาคที่อยู่ในตำแหน่งหรือเคยอยู่ในตำแหน่งกำนันและสารวัตรกำนัน

ครั้งที่ 4 ทำการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วยสองส่วนคือนักการเมืองที่อยู่ในตำแหน่งหรือเคยอยู่ในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอกและข้าราชการการเมืองส่วนภูมิภาคที่อยู่ในตำแหน่งหรือเคยอยู่ในตำแหน่งกำนันและสารวัตรกำนัน โดยผู้ศึกษาทำแบ่งการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่เป็นนักการเมืองออกเป็น 2 ครั้งเนื่องจากกลุ่มประชากรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากที่สุดของกลุ่มประชากรทั้งหมด ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและรอบด้าน ผู้ศึกษาจึงให้น้ำหนักกับการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มนี้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ครั้งที่ 5 ทำการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆในพื้นที่ตามที่ได้ระบุไว้ในขนาดตัวอย่างและวิธีคัดเลือกตัวอย่างในข้างต้นแล้ว

ครั้งที่ 6 ทำการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไปหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลด้วยสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคือ เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลและแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างโดยมีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

บริบทของชุมชน

- ความเป็นมาของชุมชน
- ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนหรือไม่อย่างไร
- การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเกิดจากปัจจัยใดบ้าง

การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจชุมชน

- ชนชั้นนำของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือใครและมีคุณสมบัติอย่างไร
- วิธีการคัดเลือกชนชั้นนำของชุมชนปัจจุบันและอดีตเหมือนกันหรือไม่อย่างไร
- ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการยอมรับการเป็นชนชั้นนำ โดยจากอดีตและปัจจุบันแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพราะเหตุใดและปัจจัยใดสำคัญที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจชุมชน

- ชาติพันธุ์ใดมีจำนวนมากที่สุดในพื้นที่ในอดีตและปัจจุบันแตกต่างกันหรือไม่ เพราะเหตุใด
- แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีบทบาททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- การถือตนเป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Identification)
- การแสดงบทบาทของผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์
- การต่อรองกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ

- การติดต่อประสานงานกับรัฐบาลกลางและรัฐท้องถิ่น
- อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ สำนักทางชาติพันธุ์ อดีตและปัจจุบัน แตกต่างกันหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ปัจจุบันแตกต่างจากอดีตหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างอำนาจชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่น

การแข่งขันทางการเมืองระดับท้องถิ่น

- การแข่งขันทางการเมืองในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- มีการสืบทอดทายาททางการเมืองหรือไม่ อย่างไร
- โครงสร้างอำนาจแบบเก่าและโครงสร้างอำนาจแบบใหม่ของชุมชนมีความขัดแย้ง ร่วมมือกันหรือไม่ ด้านใดบ้าง อย่างไร
- ปัจจัยใดคือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเป็นชนชั้นนำในทางการเมือง (Governing Elite)
- ระบบเครือญาติ (ตระกูลแซ่) มีความสัมพันธ์กับผลการเลือกตั้งทั้งทางตรงและทางอ้อมในการเลือกตั้งแต่ละครั้งหรือไม่ อย่างไร
- การมีเครือข่ายอุปถัมภ์จากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน (นักการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ) มีความสัมพันธ์กับผลการเลือกตั้งทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งหรือไม่ อย่างไร
- การถือตัวเป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์หรือความเป็นชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์กับผลการเลือกตั้งทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งหรือไม่ อย่างไร
- พันธมิตรทางการเมืองหรือกลุ่มการเมืองและฝ่ายมีความสัมพันธ์กับผลการเลือกตั้งทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งหรือไม่ อย่างไร

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

- การกำหนดนโยบายของชนชั้นนำในทางการเมือง (Governing Elite) เป็นไปในลักษณะใด
- มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายการเมืองจากฝ่ายนิติบัญญัติหรือชุมชนหรือไม่ อย่างไร

3.6 การตรวจสอบข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว เพื่อได้เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลนั้นมีความครบถ้วนและสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้หรือไม่ ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าทุกครั้งที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่ได้มา ซึ่งประกอบด้วย แหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลว่าข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลชุดเดียวกันหรือไม่ และถ้าหากข้อมูลที่ได้มาเหมือนกันหรือซ้ำๆกัน ผู้ศึกษาจะถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้เป็นข้อเท็จจริงและจึงจะทำการจดบันทึกไว้

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารอื่นประกอบด้วย

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการต่อเนื่องจากการตรวจสอบข้อมูลคือการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้ศึกษาได้นำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยการใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typogical Analysis) แบบใช้แนวคิดทฤษฎี และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparative) มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในบริบทของพื้นที่เพื่อตีกรอบโดยสังเขปและเพื่อแยกประเด็นคำถามตามแบบสัมภาษณ์ ตามกลุ่มประชากรที่ศึกษา และมุ่งเก็บข้อมูลเชิงลึกเชิงกว้างและนำข้อมูลมาเปรียบเทียบแล้วเชื่อมโยงกับข้อมูลพื้นฐาน เพื่อใช้ในการดำเนินการเก็บรายละเอียดเพิ่มเติมในด้านอื่นๆ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความเกี่ยวข้องต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนการสัมภาษณ์จากกรอบคำถามที่ได้กำหนดไว้ เพื่อสร้างเป็นข้อสรุปเบื้องต้นหรือสมมติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) แล้วนำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมหรือพิสูจน์สมมติฐาน โดยการใช้การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูลและอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเปรียบเทียบเพื่อหาข้อสรุปที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา